

121-C-5 jelzetű kötet restaurálási dokumentációja

A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár felkérésére a következő munkát végeztük.

A restaurált kötet: *Biblia cum concordantia Veteris et Novi Testamenti et sacrorum canonum.*
Lyon: Jacques Mareschal 1526., [14],296,[24] ff., kötés mérete 260x365x85 mm, jelzete 121-C-5.

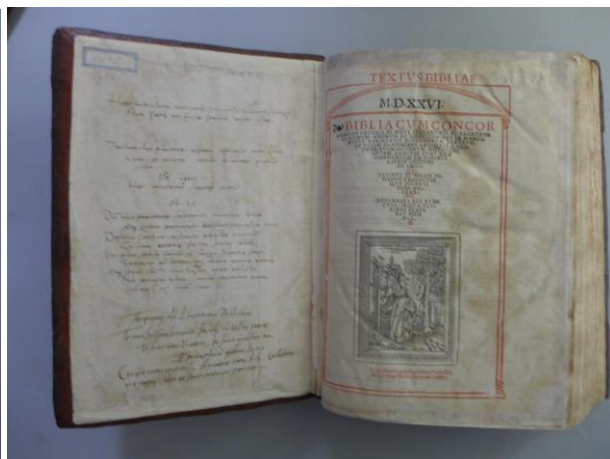
Az előtábla restaurálás előtt és után

Táblasarok és gerinc restaurálás előtt

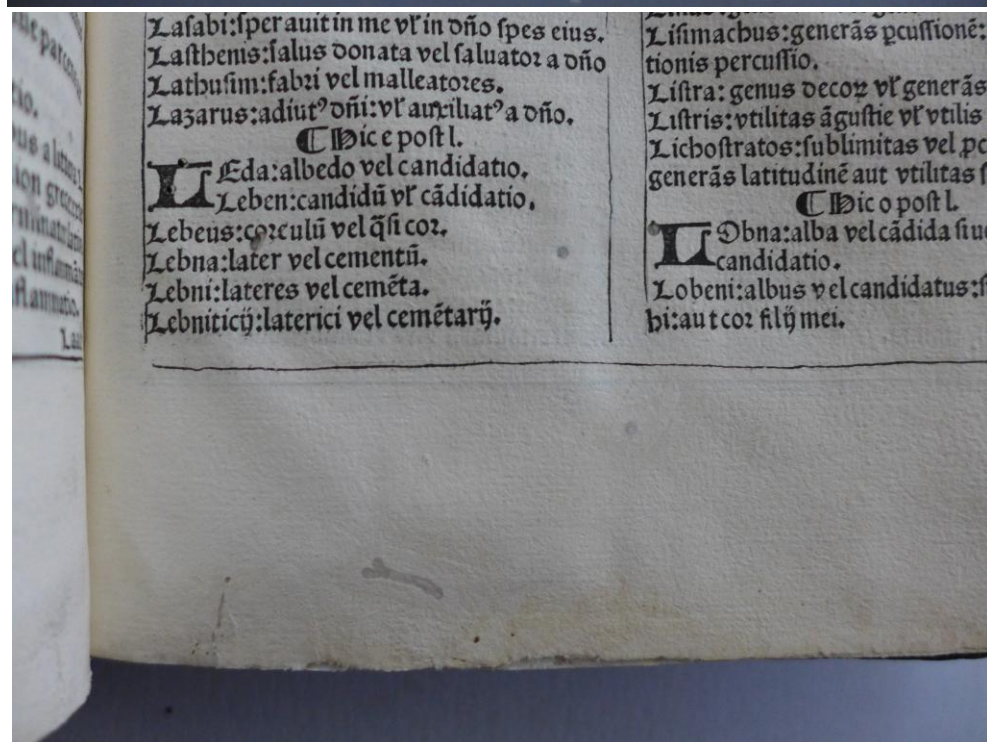
A restaurált gerinc részletei

Az első előzők és a címlap restaurálás előtt és után

A kódextöredék betáblázócsík az előtáblán

Vízfoltos lapszél restaurálás előtt és után

A kötet állapota restaurálás előtt: Egykorú **gótikus egész bőr** kötés bükkfa táblákon. A gerince nem gömbölyített, a táblaszélek túlnyúlnak a könyvtestesten, széleik srégeltek. A bőrt a két táblán eltérően díszítették. Arcnál két csattal záródott. Eredetileg a sarkakon és a táblák közepén is voltak veretek. A sérüléseket korrigálandó vastag merített papírral borították a gerincet, ami 5-6 cm szélességben a táblákra is rátakar. A papírborításon fejnél kézzel írt címke.

A papír könyvtestben a lapszéleken helyenként kéziratos margináliák. Az íveket három dupla zsinegbordára fűzték, a fűzőszál fitzponton fordul. A bordavégeket a táblákba sülyesztették és vastag fastifttel rögzítették. Kapitálisai zsineg alapon fekete és natúr színű szál ferde irányú körbetekerésével készültek. Előzékei kiragasztott papír tükrök, kéziratos bejegyzésekkel. A tükröket belül hajtották vissza 1 cm szélességben és a betáblázócsíkkal együtt fűzték a könyvtesthez. Betáblázócsíkjai **kódextöredéket** tartalmazó pergamen csíkok. A bordaközökben enyvvvel rögzített pergamen kódextöredékekből készült a kasírozás.

A fában és a borítóbőrön erőteljes **rovarkár** nyomai látszanak, lábnál a táblák perforálódtak, porlanak. A bőr kopott, kiszáradt, a vaknyomásokban vastag üledékes szennyeződés halmozódott föl. A kötés gerincnél több helyen eltört. A javítással együtt érte **vízkár** a kötetet, láb és gerinc irányából kiterjedt vízfolt keletkezett. A gerinc a védőpapírral együtt tovább tört, a bőr lábnál elvált a tábláktól.

A rézkapcsokból csak az előtáblán levő elemek és a háttáblán levő leszorító lemezek maradtak meg. A szíjak az akasztós végekkel elvesztek. A sarok- és középvértekből csak néhány rögzítő részszegecs maradt meg.

A nedvesség a **papír könyvtestet** is károsította. A lapokon lábnál **víz- és penészfolt** húzódik végig. A könyvtest belsejében a penész kártétele csekélyebb fokú, mint az első és utolsó íveken. A fertőzött területeken az enyvezőanyag kiázott, a papír mállékony lett. A táblákat ért rovarfertőzésből eredő röpnyílások az első és utolsó ívekben is megjelennek. A lapok között jelentős mennyiségű üledék, szennyeződés van. Bordái több helyen meggyengültek, töredeznék. A kapitálisok közül csak a felső maradt meg. A kapcsok maradványai enyhén szennyezettek.

Elvégzett beavatkozások, felhasznált anyagok:

- A kötet fertőtlenítése: penész ellen formalin párologtatása, a táblák rovartalanítása mélyfagyasztással -18°C-on két hétig.
- A gerincről a papírvisszajavítás lefejtése, majd a gerincbőr és a gerinckasírozások lebontása nedvesítéssel (Laponite RD szintetikus rétegszilikát).
- A könyvtest teljes bontása, az előzéktükrök föláztatása, leemelése, a lapok száraz tisztítása rádiókkal (Seed Brand 510, 512), rádióporral, latex szivaccsal.
- A pergamen betáblázócsíkok fölemelése a táblákról. A pergamen töredékek konzerválása: páras kondicionálás utáni mechanikus tisztítás, lenhezítve történő simítás.
- A papír kémhatásának mérése 6 helyen Merck féle finomskálás indikátorokkal 6-6,5 pH értéket adott.
- A könyvtest mosása tiszta vízben, a gyengébb lapok utánenyvezése a fürdőben metilcellulózzal.

- A papíron lévő nagyobb rovarjáratok és hiányok kiegészítése papíröntéssel és kézi bepótlással (papírpép összetétele: Hámori papírmalom alfa-cellulóz rostjai; Paper Nao japánpapírok).
- Fűzés új dupla zsinigbordákra.
- A felső oromszegő tisztítása, a szálak rögzítése metilcellulózzal; alul rekonstrukció készítése.
- Enyhe gömbölyítés, új betáblázócsíkok készítése új pergamenből. A gerincen bőrenyv és rizskeményítő.
- A fatáblák perforált területeinek megerősítése/kiegészítése a kötésbőr levétele nélkül bőrenyv és fűrészpórk keverékével.
- Betáblázás a bordavégek táblába süllyesztésével.
- A kötésbőr konzerválása likkerrel (pataolaj, lanolin, Genapol zsíralkoholszulfát, desztillált víz), a hiányok kiegészítése új növényi cserzésű borjúbőrrel (Hewit and Sons, UK). A bőron található rovar röpnyílások lezárása méhviasszal.
- Új gerincbőr felhúzása rizskeményítővel, az eredeti gerincbőr maradványainak rádolgozása.
- Az eredeti kéziratos papírcímke visszaragasztása a gerincre (rizskeményítő).
- A kiszáradt bőr pasztával történő vékony utánzsírozása (méhviasz, paraffin, pataolaj, etanol).
- A rézkapcsok maradványainak tisztítása mechanikusan radírokkal és nedves polírpapírral, a felület levédése izopropilalkoholban oldott 2%-os polivinil-butirállal.

Mellékletek: kódextöredékek, bordák, fűzőszál

JAVASOLT TÁROLÁSI ÉS KIÁLLÍTÁSI KÖRÜLMÉNYEK:

- **optimális hőmérséklet:** 18°C, megengedett napi ingadozás +/- 1 °C
- **optimális relatív páratartalom (RH):** 50%, napi megengedett ingadozás +/- 3%
- **megvilágítás:** évi max. 15 000 lux (napi 8 órás 50 lux megvilágítás mellett évente 6 hétig állítható ki)

Szentendre, 2025. augusztus 19.

Fehrentheil H. H.

Fehrentheil Henriette papír- és könyvrestaurátor

ARS ALBA Bt.
2000 SZENTENDRE
ALKOTMÁNY U. 14.
T: 26/315-456